

เค้าโครงเรื่อง

1. การแสวงหาบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนภายหลังการสละราชบัลลังก์ของพระนางอิสซาเบลลาที่ 2
2. พระเจ้าอมาดีโอที่ 1 กับความล้มเหลวในตำแหน่งกษัตริย์สเปน
3. สาธารณรัฐที่ 1 ที่มาและการล่มสลาย
4. พระเจ้าอัลฟองโซที่ 12 กับการขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนในปี ค.ศ. 1874
5. สงครามระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1898

สาระสำคัญ

1. เหตุการณ์ภายหลังจากที่พระนางอิสซาเบลลาที่ 2 ทรงสละราชบัลลังก์ไปในปี ค.ศ. 1868 แล้ว คณะปฏิวัติก็ได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นโดยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 1869 และได้มีการแต่งตั้งนายพลเซอรานโนขึ้นดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ ในเวลาต่อมา นายพลพริมก็ได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและภารกิจประการแรกของรัฐบาลใหม่คือการแสวงหาบุคคลที่จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน ซึ่งก็ได้มีบุคคลต่าง ๆ ทั้งในสเปนและประเทศอื่น ๆ เป็นจำนวนมากที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะได้รับตำแหน่งดังกล่าว การแสวงหาบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนในครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศจนก่อให้เกิดสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซียขึ้นในปี ค.ศ. 1870 และในที่สุดเจ้าชายอมาดีโอแห่งซาวอยพระราชโอรสของกษัตริย์อิตาลีจะเป็นผู้ที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนในปี ค.ศ. 1871
2. พระเจ้าอมาดีโอที่ 1 (ค.ศ. 1871-1873) ทรงได้รับการสนับสนุนจากนายพลพริม จึงทำให้พระองค์ได้รับการคัดเลือกให้มาดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น แต่ก่อนที่พระองค์จะเสด็จมายังสเปนนายพลพริมได้ถูกลอบสังหารและเสียชีวิตไปในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1870 พระองค์จึงทรงแต่งตั้งให้นายพลเซอรานโนขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อนายพลเซอรานโนลาออก

จากตำแหน่งในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1872 ซอร์ริลลาหัวหน้าพรรคเรดิเคิลได้เข้ารับตำแหน่งแทน เมื่อมีการเลือกตั้งขึ้นมาใหม่ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1872 ซอร์ริลลา ได้กลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อมาได้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างซอร์ริลลากับพระเจ้าอมาดิโอที่ 1 พระองค์จึงประกาศสละราชบัลลังก์ไปในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1873 ความล้มเหลวในการดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนของพระเจ้าอมาดิโอที่ 1 มีสาเหตุมาจาก

1. พระองค์ไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนเพราะทรงเป็นกษัตริย์ต่างชาติ ซึ่งความจริงสเปนก็ไม่เคยมีกษัตริย์ที่เป็นชาวสเปนอย่างแท้จริงมาตั้งแต่สิ้นรัชสมัยของกษัตริย์คาทอลิก
2. เมื่อนายพลพริมผู้ให้การสนับสนุนต่อพระองค์ได้เสียชีวิตไปแล้ว พระองค์จึงขาดผู้สนับสนุนอย่างแท้จริง
3. พระองค์ขาดประสบการณ์ในทางการเมืองและยังต้องมาปกครองสเปน ซึ่งเป็นประเทศที่เกิดความวุ่นวายและมีการแย่งชิงอำนาจกันอยู่ตลอดเวลา
4. การก่อกบฏจากขบวนการคาร์ลิสและการต่อต้านจากพรรคฝ่ายค้าน
3. เมื่อพระเจ้าอมาดิโอที่ 1 ทรงประกาศสละราชบัลลังก์ไปแล้ว สภาคอร์เตสจึงได้ประกาศให้ประเทศสเปนมีการปกครองแบบสาธารณรัฐ สาธารณรัฐที่ 1 ของสเปนจึงได้ถูกสถาปนาขึ้นในปี ค.ศ. 1873 กลไกในการปกครองจะขึ้นอยู่กับสองชั่วอำนาจคือรัฐบาลกับสภาแห่งชาติ เมื่อสองชั่วอำนาจเกิดความขัดแย้งกันขึ้น ฝ่ายทหารจึงเข้าแทรกแซง การกระทำของฝ่ายทหารเท่ากับเป็นการทำลายการปกครองในระบอบรัฐสภาและสาธารณรัฐที่ 1 ของสเปน
4. แผนการที่จะฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์บูร์บองเกิดขึ้นภายหลังจากการล่มสลายของสาธารณรัฐที่ 1 ภายใต้อาณัติการสนับสนุนของพระนางมาเรีย คริสตินา อดีดองค์ผู้สำเร็จราชการในสมัยของพระนางอิสซาเบลลาที่ 2 ผู้ทรงต้องการสนับสนุนให้เจ้าชายอัลฟองโซพระราชนัดดาได้ขึ้นครองบัลลังก์สเปน โดยมีคาโนวาสเป็นผู้ดำเนินการทางการเมือง อุปสรรคที่สำคัญของเจ้าชายอัลฟองโซได้แก่ขบวนการคาร์ลิส ซึ่งเป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุนแก่เจ้าชายคาร์ลอสที่ 7 อย่างไรก็ตาม เจ้าชายอัลฟองโซทรงได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทหารในสเปน และในที่สุดพระองค์ก็ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระเจ้าอัลฟองโซที่ 12 กษัตริย์สเปน ภายใต้อาณัติการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1875
5. สงครามระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกา มีสาเหตุเบื้องต้นมาจากความพยายาม

ของอาณานิคมสเปนในทวีปอเมริกาต้องการที่จะมีการปกครองตนเอง แต่ความต้องการดังกล่าวกลับไม่ได้รับความเอาใจใส่จากรัฐบาลกลาง ดังนั้น ชาวอาณานิคมโดยเฉพาะในคิวบาจึงได้หาทางออกด้วยการปฏิวัติ จึงได้รับ ผลตอบแทนโดยการถูกริบปราบปรามอย่างรุนแรง จากความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ส่ง ผลกระทบต่อผลประโยชน์ของนักลงทุนชาวอเมริกันในคิวบา เมื่อรัฐบาล อเมริกันพยายามเข้ามาใกล้เคียงก็ได้เกิดความบาดหมางทางการเมือง ระหว่างประเทศขึ้นและได้กลายมาเป็นสาเหตุที่นำไปสู่สงครามในปี ค.ศ. 1898 ซึ่งจะมีผลลงเอยด้วยการล่มสลายของจักรวรรดิสเปน

จุดประสงค์ของการเรียนรู้

ภายหลังจากที่ได้ศึกษาเรื่องการปกครองในระบอบสาธารณรัฐและการกึ่งระบอบ กษัตริย์แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. บอกถึงวิธีการดำเนินงานของรัฐบาลสเปนในการที่จะแสวงหาบุคคลมาดำรง ตำแหน่งกษัตริย์สเปน ภายหลังจากการสละราชบัลลังก์ของพระนางอิสซาเบลลา ที่ 2
2. บอกถึงสาเหตุแห่งความล้มเหลวของพระเจ้าอัลเฟรโดที่ 1 ในตำแหน่งกษัตริย์สเปน
3. บอกถึงที่มาและสาเหตุแห่งการล่มสลายของสาธารณรัฐที่ 1 ของสเปน
4. บอกถึงปัจจัยและอุปสรรคทางการเมืองต่อความหวังจะให้พระเจ้าอัลเฟรโดที่ 12 ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน
5. บอกถึงสาเหตุและผลของสงครามระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกาที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1898

ความนำ

การศึกษาเรื่องราวของการปกครองในระบอบสาธารณรัฐและการฟื้นฟูการปกครองในระบอบกษัตริย์ก็เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงเรื่องราวของเหตุการณ์ภายในประเทศสเปนภายหลังการสละราชบัลลังก์ของพระราชินีอิสซาเบลลาที่ 2 ในปี ค.ศ. 1868 สาละสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1869 ปัญหาเรื่องการแสวงหาบุคคลที่จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน รัชสมัยการปกครองของพระเจ้าอมาดีโอที่ 1 และสาธารณรัฐที่ 1 ของสเปน การสนับสนุนพระเจ้าอัลฟองโซที่ 12 ขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน ปัญหาอาณานิคมของสเปนในทวีปอเมริกา รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1876 ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในสมัยของพระเจ้าอัลฟองโซที่ 12 ยุคของผู้สำเร็จราชการและการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างพรรคเสรีนิยมภายใต้การนำของซากาสตักกับพรรคอนุรักษนิยมภายใต้การนำของคาโนวาส การเมืองลักษณะท้องถิ่นนิยมเพื่อการปกครองตนเองในสเปน วิกฤตการณ์มอรอคโค ปัญหาคิวบา และฟิลิปปินส์ ซึ่งจะนำไปสู่สงครามระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1898 และปัญหาการต่อต้านศาสนจักรในสเปน

สเปนภายหลังสมัยการสละราชบัลลังก์ของพระราชินีอิสซาเบลลาที่ 2

ภายหลังจากที่พระราชินีอิสซาเบลลาที่ 2 ทรงสละราชบัลลังก์ในวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1868 แล้ว ในวันที่ 11 ตุลาคม รัฐบาลปฏิวัติก็ได้มอบอำนาจให้แก่**ดุกแห่งทอร์เร** (Duke of Torre) เพื่อจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นมาใหม่ ได้มีการจัดตั้ง**สภาร่างรัฐธรรมนูญ**ขึ้นในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1869 แต่ต่อมาก็ได้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในในกลุ่มสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในเรื่องรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรูปแบบของการปกครองประเทศ โดย**กลุ่มผู้นิยมประชาธิปไตย** (Democrats) ไม่ยอมร่วมลงนามในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ดังนั้น **กลุ่มสาธารณรัฐนิยม** (Republicans) จึงได้แยกตัวออกมาประชุมกันเองและประกาศให้ประเทศสเปนมีการปกครองในระบอบสาธารณรัฐ (Republic) ดังนั้น การปฏิวัติของกลุ่มสาธารณรัฐนิยมจึงได้เกิดขึ้นหลายแห่งในสเปน

ถึงแม้จะเกิดความวุ่นวายขึ้นมาอีกแต่เมื่อรัฐบาลชั่วคราวประกาศให้มีการเลือกตั้งสถานการณ์จึงได้สงบลง **พรรคเสรีนิยม**ได้รับเสียงข้างมาก **พรรคสหภาพเสรีนิยม**ได้รับเสียงรองลงมาเป็นอันดับสองจึงได้ร่วมกับ**พรรคสาธารณรัฐนิยม** ตั้งตัวขึ้นเป็นฝ่ายค้าน และรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็ได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการในวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1869

รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1869

รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1869 ได้เน้นในเรื่องของสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทางการเมือง เสรีภาพในทางความคิดเห็น การชุมนุม การสมาคมและการเรียกร้องขอความเป็นธรรม

สเปนจะปกครองในระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะทรงถูกละเมิดไม่ได้ คณะรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อสภาคอร์เตส ซึ่งประกอบไปด้วยสภา 2 สภา โดยสมาชิกของทั้ง 2 สภาจะต้องมาจากการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้ระบุให้มีการจัดตั้งขบวนการยุติธรรมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ การปกครองท้องถิ่นจะมีอิสระเพิ่มขึ้น และศาลนาฬิกายาคาทอลิกยังคงได้รับการยกย่องว่าเป็นศาสนาประจำชาติของสเปน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

ให้นักศึกษาบอกถึงลักษณะสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1869

การแสวงหาผู้ที่จะขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน

การสละราชบัลลังก์ของพระนางอิสซาเบลลาที่ 2 ทำให้เกิดปัญหาในการแสวงหาผู้ที่เหมาะสมที่จะขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน รัฐบาลชั่วคราวได้แต่งตั้งให้นายพลเซอรานอดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแต่ก็ถูกคัดค้านจากพวกคาร์ลิสต์ซึ่งได้เริ่มปรากฏตัวขึ้นอีกครั้งในจังหวัดนาวาร์ พวกคาร์ลิสต์มีนโยบายสนับสนุน**ดึกแห่งมงเพนซีแอร์**ขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนและคัดค้านการกีดกันราชวงศ์บูร์บงออกจากสิทธิในการขึ้นครองบัลลังก์สเปน นายพลเซอรานอได้แต่งตั้งให้นายพลพริมผู้ได้รับเสียงสนับสนุนเป็นอย่างมากในสภาคอร์เตสขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (Premier) นายพลพริมจะเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในสเปนทั้งทางทหารและทางการเมือง นายพลพริมได้แต่งตั้งนายทหารคนสนิทเป็นจำนวนมากให้ขึ้นดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ในกองทัพ ดังนั้น จึงทำให้เขาถูกโจมตีจากพรรคสหภาพเสรีนิยมว่าเขาจะจัดตั้งระบบนิยมทหารขึ้นในสเปน¹

ข้อเรียกร้องให้สเปนมีรูปแบบเป็นสหพันธรัฐ

ได้มีการปลุกระดมมวลชนขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ ของสเปน เช่น มาลากา เซวิลล์ และ อาลิกันเต โดยพรรคสาธารณรัฐนิยมซึ่งมีอิทธิพลเพิ่มขึ้นในสภาคอร์เตสด้วยนโยบายสนับสนุนให้สเปนมีรูปการปกครองเป็นแบบสหพันธรัฐ (Federal Republic) จึงทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ ของสเปนซึ่งต้องการให้สเปนมีการปกครองเป็นแบบดังกล่าว เมื่อมีการเปิดประชุมสภาคอร์เตสขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1869 รัฐบาลได้เสนองดการค้าประกันกฎหมาย

¹Rhea Marsh Smith. *Spain : A Modern History* (Michigan : The University of Michigan Press, 1965), p. 351.-352.

รัฐธรรมนูญและการประกาศกฎอัยการศึกไว้ชั่วคราวซึ่งจะเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองของนายพลพริมว่าเขาจะสามารถรักษาสถานการณ์เอาไว้ได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่าง**พรรคสหภาพเสรีนิยม**ซึ่งให้การสนับสนุนต่อดยุกแห่งมงเพนซีแอร์และ**พรรคสาธารณรัฐนิยม** ซึ่งเสนอให้ตัดสิทธิราชวงศ์บูร์บองออกจากราชบัลลังก์สเปน นายพลพริมก็ยังคงวางตัวเป็นกลางในกรณีดังกล่าว โดยสรุปสเปนยังคงอยู่ภายใต้การปกครองในระบบกษัตริย์แต่ยังคงหาผู้ที่จะขึ้นดำรงตำแหน่งไม่ได้ ดังนั้น อำนาจที่แท้จริงจึงตกอยู่กับนายพลพริม

ปัญหาการแสวงหาบุคคลขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน

ดยุกแห่งมงเพนซีแอร์ได้อ้างสิทธิในการขึ้นครองบัลลังก์สเปนโดยผ่านทาง**เจ้าหญิงมาเรีย หลุยซา เฟอร์นันดา** ผู้เป็นพระมเหสีและเป็นพระชนินุชาของอดีตราชินีอิสซาเบลลาที่ 2 ดยุกแห่งมงเพนซีแอร์เคยมีส่วนร่วมในการปฏิวัติปี ค.ศ. 1868 และยังได้รับการสนับสนุนจากนายพลเซอราโน แต่ดยุกแห่งมงเพนซีแอร์ก็ได้รับการคัดค้านจากนายพลพริม ความหวังในการขึ้นครองบัลลังก์สเปนของดยุกแห่งมงเพนซีแอร์ได้หมดไปเมื่อเขาได้ทำการดวล (Duel) กับ**เจ้าชายเฮนรี** และสามารถสังหารเจ้าชายเฮนรีซึ่งเป็นคู่แข่งได้สำเร็จ ดังนั้น โอกาสในการขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนจึงตกอยู่กับ**เจ้าชายคาร์คอส หลุยส์**พระโอรสของเจ้าชายดอน คาร์ลอส และ**เจ้าชายอัลฟองโซ**พระราชโอรสของพระนางอิสซาเบลลาที่ 2 แต่บุคคลทั้งสองต่างก็ไม่ได้ได้รับความนิยมาจากรัฐบาลของนายพลพริม

นายพลพริมมีความต้องการให้เกิดความเป็นเอกภาพขึ้นในคาบสมุทรไอบีเรียจึงได้ให้ความสนใจแก่**เจ้าชายเฟอร์ดินานแห่งโคเบอร์ก** (Ferdinand of Coburg) ซึ่งเป็นพระราชสวามีของ**พระนางมาเรีย เดอ ลา กลอเรีย** อดีตราชินีผู้ล่วงลับของปอร์ตุเกส ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1870 นายพลพริมได้ยื่นข้อเสนอในการครองบัลลังก์สเปนแก่เจ้าชายเฟอร์ดินาน แต่พระองค์ก็ไม่ทรงสนพระทัยในข้อเสนอดังกล่าว ต่อมานายพลพริมจึงได้ยื่นข้อเสนอแก่**เจ้าชายอมาดีโอแห่งซาวอย** (Amadeo of Savoy, Duke of Aosta) แต่ก็ได้รับการปฏิเสธอีก ดังนั้น นายพลพริมจึงได้ยื่นข้อเสนอไปยัง**เจ้าชายโทมัส แห่งซาวอย** (Thomas of Savoy, Duke of Genoa) ซึ่งก็มีที่ท่าว่าสนใจในข้อเสนอของนายพลพริมแต่พระองค์ทรงถูกยับยั้งโดยพระราชมารดา ซึ่งกลัวว่าพระราชโอรสจะได้รับอันตรายเมื่อไปปกครองประเทศที่มีความวุ่นวายทางการเมืองอยู่ตลอดเวลาเช่นประเทศสเปน

นายพลแอสพาร์เตโร

เมื่อไม่สามารถหาผู้ที่เหมาะสมที่จะขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนจึงทำให้**นายพลแอสพาร์เตโร** (Espartero, Duke of La Victoria) อดีตผู้ปราบปรามขบวนการคาร์ลิสซึ่งกำลังชราภาพกลายเป็นผู้ที่มีความหวังขึ้นมาทันทีโดยนายพลแอสพาร์เตโรได้รับการสนับสนุนจากบรรดากลุ่มผู้ที่ยังนิยมในตัวเขาและจากกลุ่มนักหนังสือพิมพ์ในสเปน แต่นายพลแอสพาร์เตโรกลับไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะรัฐบาล และถึงแม้ว่านายพลพริมจะไม่ต่อต้านนายพลแอสพาร์เตโร แต่นายพลแอสพาร์เตโรดูจะเป็นความหวังสุดท้ายเมื่อนายพลพริมไม่สามารถหาบุคคลที่เหมาะสมที่จะขึ้นมามีอำนาจบัลลังก์สเปน

เจ้าชายลีโอโปลแห่งโฮเฮนซอลเลิร์น-ซิกมาริงเจน

บุคคลที่น่าจะได้รับการเสนอชื่ออีกคนหนึ่งคือ**เจ้าชายลีโอโปลแห่งโฮเฮนซอลเลิร์น-ซิกมาริงเจน** (Leopold of Hohenzollern-Sigmaringen) ผู้ได้รับการสนับสนุนจาก**บิสมาร์ค** (Bismarck) อัครมหาเสนาบดีแห่งประเทศปรัสเซียแต่ก็ได้รับการคัดค้านจากจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ของฝรั่งเศสด้วยเหตุผลทางการเมือง **นายพลพริม** ได้ส่งตัวแทนไปยังประเทศปรัสเซียเพื่อการเจรจาเป็นการลับกับ**พระเจ้าวิลเลียมที่ 1** แห่งปรัสเซียผู้เป็นพระญาติของเจ้าชายลีโอโปล ต่อมาบิสมาร์คได้ส่งตัวแทนไปยังกรุงมาดริดโดยยื่นข้อเสนอการเป็นพันธมิตรกันระหว่างปรัสเซียและสเปนเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสแต่ข้อเสนอดังกล่าวก็ได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาลสเปน แต่ในเวลาต่อมา**บิสมาร์ค** ได้ร่วมมือกับ**บองคีมกุฎราชกุมารแห่งปรัสเซียและพระมเหสีชาวปอร์ตุเกส** ของเจ้าชายลีโอโปล ก็สามารถชักจูงให้เจ้าชายลีโอโปลยอมรับตำแหน่งกษัตริย์สเปน ผลการตกลงใจของเจ้าชายลีโอโปลได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมากต่อฝรั่งเศส ภายหลังจากที่นายพลพริมได้ประกาศการตัดสินใจรับตำแหน่งของเจ้าชายลีโอโปลต่อคณะรัฐมนตรีแล้ว ในวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1870 นายพลพริมก็ได้เรียกประชุมสภาคอร์ตส์เพื่อขอมติการยอมรับเจ้าชายลีโอโปลในฐานะผู้สมัครเข้าแข่งขันในการขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน

สาเหตุของสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซียในปี ค.ศ. 1870

จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ทรงพยายามที่จะต่อต้านไม่ให้เจ้าชายลีโอโปลสมัครเข้าแข่งขันเพื่อขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน ส่วนเจ้าชายลีโอโปลในเวลาต่อมาได้ทรงตัดสินพระทัยสละสิทธิของพระองค์ในการสมัครเข้าแข่งขันในครั้งนี้ไปตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 1870 การตัดสินพระทัยของเจ้าชายลีโอโปลได้กลายมาเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่บิสมาร์คจะนำไปใช้จนก่อให้เกิดสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซียโดยบิสมาร์คยังคงยืนยันว่าเจ้าชายลีโอโปลจะยัง

คงสมัครเข้าแข่งขันเพื่อขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน ฝ่ายจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ทรงเรียกร้องให้พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ยืนยันรับรองว่าเจ้าชายลีโอโปลจะไม่สมัครขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนอีกต่อไป ภายหลังจากที่พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ทรงยอมรับในข้อเสนอของฝรั่งเศสแล้วบิสมาร์คก็ได้เปลี่ยนข้อความในโทรเลข (Ems Telegram) ซึ่งพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ส่งไปยังบิสมาร์คโดยข้อความที่ปรากฏออกมาใหม่มีใจความว่าพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ทรงปฏิเสธไม่ให้เบอนเนเดทตี (Benedetti) ผู้เป็นทูตฝรั่งเศสประจำปรัสเซียเข้าเฝ้าจึงก่อให้เกิดการต่อต้านปรัสเซียอย่างรุนแรงในฝรั่งเศสจนกระทั่งนำไปสู่สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซีย (Franco-Prussian War ค.ศ. 1870-1871) ในเวลาต่อมา²

อมาดีโอแห่งซาวอย (Amadeo of Savoy)

ความล้มเหลวในการแสวงหาผู้ที่จะขึ้นครองบัลลังก์สเปนจากดินแดนเยอรมนีทำให้ **เจ้าชายอมาดีโอแห่งซาวอย** พระราชโอรสองค์ที่ 2 ของพระเจ้าวิกเตอร์ เอมมานูเอลที่ 2 แห่งอิตาลี ผู้ที่นายพลพริมเคย์ให้การทาบทามมาก่อนตกลงใจที่จะสมัครเข้าแข่งขันเพื่อขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1870 สภาคอร์เตสก็จัดให้มีการลงคะแนนเสียงโดยผลที่ปรากฏออกมาคือ

เจ้าชายอมาดีโอ	ได้รับเสียงสนับสนุน	191 เสียง
ดุกแห่งมอเนนิเออร์	"	26 เสียง
นายพลแอสพาร์เตโร	"	8 เสียง
เจ้าชายอัลฟองโซแห่งบูร์บอง	"	2 เสียง
อีก 60 เสียงมีมติให้สเปนมีการปกครองแบบสหพันธรัฐ		

เมื่อผลปรากฏออกมาแล้วรัฐบาลสเปนจึงได้ส่งผู้แทนไปยังเมืองฟลอเรนซ์ (Florence) เพื่อทูลเชิญให้เจ้าชายอมาดีโอขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน อย่างไรก็ตาม การสรรหาบุคคลที่จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนก็ได้รับการต่อต้านจาก**กลุ่มคาร์ลิสต์** (Carlists) โดยมี**เจ้าชายคาร์ลอส** (Carlos de Borbon Y Este) ผู้เป็นหลานชายของเจ้าชายคาร์ลอส หลุยส์ ซึ่งต่อมาจะรู้จักกันในนามของ**เจ้าชายคาร์ลอสที่ 7** เป็นผู้นำแต่รัฐบาลสเปนก็สามารถสกัดกั้นแผนการร้ายของกลุ่มคาร์ลิสต์ได้สำเร็จ

²Gordon A. Crag, *Europe, 1815-1914* (Illinois : The Dryden Press Inc., 1972), p. 235-236

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

ให้นักศึกษาออกถึงรายชื่อของบุคคลผู้มีโอกาสที่จะได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน ภายหลังจากการสวรรคตของพระนางอิสซาเบลที่ 2

วาระสุดท้ายของนายพลพริมกับการสถาปนากษัตริย์องค์ใหม่

ในวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ. 1870 ขณะที่นายพลพริมกำลังเดินทางไปยังกระทวงกลาโหมเขาก็ถูกลอบสังหารและได้เสียชีวิตลงในเวลาต่อมา ส่วนเจ้าชายอมาติโอผู้มีพระชนมายุ 26 พรรษาได้เสด็จมารับตำแหน่งในกรุงมาดริดในเดือนมกราคม ค.ศ. 1871 ภายหลังจากที่ได้ทรงถวายสัตย์ปฏิญาณต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1869 แล้วพระองค์ก็ทรงประกาศจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่โดยมี**นายพลเซอราโน** ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พระเจ้าอมาติโอที่ 1 ทรงได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนายพลแต่พระองค์กลับไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนสเปน ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจากพระราชบิดาของพระองค์เคยเข้ายึดครองรัฐสันตะปาปาในสมัยของสันตะปาปาไพโอที่ 9 มาก่อน และพระองค์ยังเป็นชาวต่างชาติในสายตาของชาวสเปน

พรรคการเมืองเกิดใหม่

ในขณะที่พระเจ้าอมาติโอที่ 1 ขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนก็ปรากฏรูปของพรรคการเมืองเกิดใหม่ โดยพรรคเสรีนิยมได้สลายตัวไปแต่สมาชิกทางปีกขวาของพรรคได้รวมตัวกับพรรคสหภาพเสรีนิยมจัดตั้ง**พรรครัฐธรรมนูญ** (Constitutional Party) ขึ้นด้วยนโยบายที่จะปกป้องรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1869 โดยมี**ดุกแห่งทอร์เร** เป็นหัวหน้าพรรคและมี**ซากาสต้า** (Sagasta) เป็นผู้นำในทางการเมือง สมาชิกทางปีกซ้ายของพรรคเสรีนิยมได้รวมตัวกับสมาชิกพรรคประชาธิปไตยจัดตั้ง**พรรคเรดิเคิล** (Radical Party) ขึ้นโดยมี**ซอร์ริลลา** (Ruiz Zorrilla) เป็นหัวหน้าพรรค อย่างไรก็ตาม พรรคทั้งสองยังคงให้การสนับสนุนต่อรัฐบาลโดยมีพรรคสาธารณรัฐนิยม พรรคอนุรักษนิยม กลุ่มคาร์ลิสต์ และกลุ่มสนับสนุนเจ้าชายอัลฟองโซ (Alfonsoist) เป็นฝ่ายค้านและมีจุดมุ่งหมายที่จะล้มบัลลังก์ของพระเจ้าอมาติโอที่ 1

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1872 **นายพลเซอราโน** ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเนื่องจากความขัดแย้งกับพระเจ้าอมาติโอที่ 1 โดยมี**ซอร์ริลลา** หัวหน้าพรรคเรดิเคิลเข้ารับตำแหน่งแทน กลุ่มคาร์ลิสต์เริ่มก่อความวุ่นวายขึ้นมาหลายแห่งในสเปนทำให้ฐานะของพระเจ้าอมาติโอเริ่มสั่นคลอนและพรรคการเมืองที่ให้การสนับสนุนต่อพระองค์เริ่มเกิดความแตกแยกเมื่อมีการเลือกตั้งในเดือนสิงหาคม ปรากฏว่าซอร์ริลลาได้รับเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่ในสภา

คอร์เตสและเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลขึ้นอีกครั้ง เมื่อซอร์ริลลาเสนอให้ยุบกองทหารปืนใหญ่แต่ได้รับการปฏิเสธจากพระเจ้าอมาติโอที่ 1 ความขัดแย้งระหว่างบุคคลทั้งสองทำให้พระเจ้าอมาติโอที่ 1 ทรงประกาศสละราชสมบัติในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1873

สรุปการปกครองในรัชสมัยของพระเจ้าอมาติโอที่ 1

พระเจ้าอมาติโอที่ 1 ทรงปกครองสเปนด้วยความยากลำบากเป็นเวลานานถึง 2 ปี ซึ่งตลอดระยะเวลาที่พระองค์ทรงพยายามทำหน้าที่ให้ดีที่สุดในฐานะกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่กลุ่มที่ให้การสนับสนุนต่อพระองค์ต่างก็มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนเอง กลุ่มต่อต้านพระองค์ได้กล่าวหาว่าพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ต่างชาติโดยพวกเหล่านี้ต่างลี้ภัยไปว่าสเปนไม่เคยมีกษัตริย์ที่เป็นชาวสเปนอย่างแท้จริงมาตั้งแต่สิ้นสมัยของกษัตริย์คาทอลิก และเมื่อพระองค์ทรงเริ่มได้รับความนิยมนอกจากประชาชนพระองค์กลับถูกฝ่ายต่อต้านโจมตีอย่างรุนแรง ความอึดอัดและความไม่อยู่อย่างง่าย ๆ ของพระองค์กลับทำให้พระองค์ทรงถูกเย้ยหยัน ความรักในการผจญภัยของพระองค์กลับทำให้พระองค์ถูกโจมตีโดยกลุ่มการเมืองที่แฝงตัวอยู่ในคราบของผู้มีศีลธรรม พระเจ้าอมาติโอที่ 1 ทรงขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนได้ก็เพราะการสนับสนุนจากนายพลพริม การเสียชีวิตของนายพลพริมทำให้พระองค์ทรงขาดเสียงสนับสนุนจากคณะที่ปรึกษาผู้มีอำนาจ นอกจากนี้ การขาดประสบการณ์ ความไม่เข้าพระทัยในเล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองและการขาดเสียงสนับสนุนอย่างแท้จริงจากประชาชนชาวสเปน ทำให้พระองค์ไม่ประสบผลสำเร็จในการดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน¹

สาธารณรัฐที่ 1 (The First Republic of 1873)

การประชุมรัฐสภาคอร์เตสทั้งของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรได้มีการลงมติ 258 ต่อ 32 ให้สภาแห่งชาติ (National Assembly) กลับเข้ามามีอำนาจอีกครั้งและได้มีการประกาศให้สเปนมีการปกครองแบบสาธารณรัฐโดยให้**สภาร่างรัฐธรรมนูญ**ทำหน้าที่เป็นรัฐบาลปกครองประเทศ ดังนั้น ในเวลาต่อมาจึงเกิดขั้วอำนาจขึ้น 2 ขั้ว คือ รัฐบาลและสภาแห่งชาติโดยมี**มาร์ทอส (Martos)** เข้ารับตำแหน่งประธานสภาแห่งชาติและ**ฟิเกอรัส (Estanislao Figueras)** ดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีคนแรกของสเปน

ต่อมาเมื่อ**คาสเทลาร์ (Emilio Castelar)** ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ในเวลาต่อมาก็เริ่มใช้นโยบายการปกครองอย่างเข้มงวดจนทำให้กลุ่มซ้ายและกลุ่มกลางของพรรคสาธารณรัฐ

¹Rhea Marsh Smith, *Spain: A Modern History*, p. 357-358.

เมื่อมีการเปิดประชุมสภาคอร์เตสในเดือนมกราคม ค.ศ. 1874 **นายพลพาเวีย** (Pavia) ผู้ให้การสนับสนุนแก่ประธานาธิบดีคาสเตลาร์เกรงว่ารัฐบาลจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในการลงมติในสภา จึงเสนอให้ปิดประชุมสภาและเสนอให้มีการปฏิวัติโดยนายพลพาเวียหวังว่าการปฏิวัติจะทำให้กลุ่มผู้สนับสนุนรัฐธรรมนูญหัวรุนแรงและกลุ่มรักชาติจะสามารถรวมตัวกันต่อต้านการก่อการร้ายและนำความสงบสุขกลับมาสู่สเปน ประธานาธิบดีคาสเตลาร์เองก็ได้ถูก**กลุ่มผู้นิยมการปกครองแบบสหพันธรัฐ**โจมตีอย่างรุนแรงและเมื่อมีการลงคะแนนเสียงปรากฏว่าประธานาธิบดีคาสเตลาร์เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ไปด้วยคะแนนเสียง 120 ต่อ 100 ประธานาธิบดีคาสเตลาร์จึงขอลาออกจากตำแหน่ง **นายพลพาเวีย**เกรงว่าฝ่ายค้านจะรวมตัวกันสนับสนุน**พาลเลนคา** (Eduardo Palencia) ขึ้นเป็นประธานาธิบดี จึงส่งกองทหารบุกเข้าไปในรัฐสภาและบังคับให้มีการยุบสภา ซึ่งการกระทำดังกล่าวเท่ากับเป็นการทำลายระบบรัฐสภาซึ่งเป็นองค์การสำคัญในการปกครองในระบอบสาธารณรัฐและยังเป็นการทำลายสาธารณรัฐที่ 1 ของสเปนลงอีกด้วย

การก่อตั้งสาธารณรัฐที่ 1 ของสเปนขึ้นมาในปี ค.ศ. 1873 ทำให้**พวกคาร์ลิสต์**ภายใต้การนำของ**เจ้าชายคาร์ลอสที่ 7** เข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้งเพื่อฟื้นฟูการปกครองในระบอบกษัตริย์ขึ้นมาใหม่ในสเปน ทางฝ่ายอดีตพระราชินีอิสซาเบลลาที่ 2 เมื่อทรงสละราชบัลลังก์แล้วก็ได้ทรงมอบภารกิจในการเรียกร้องราชบัลลังก์สเปนให้แก่**เจ้าชายอัลฟองโซ** (Alfonso, Prince of Asturias) ผู้เป็นพระราชโอรส

การสนับสนุนเจ้าชายอัลฟองโซขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปน

เจ้าชายอัลฟองโซ ประสูติเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ. 1857 พระองค์ทรงมีพระชนมายุเพียง 11 พระชันษาเมื่อพระราชมารดาทรงสละราชสมบัติและได้ทรงติดตามพระราชมารดาลี้ภัยไปประทับที่ประเทศฝรั่งเศส จากประสบการณ์ในวัยเด็กของพระองค์ทำให้พระองค์ทรงเห็นถึงความขัดแย้งระหว่างพระราชบิดากับพระราชมารดาโดยตลอด บุคคลผู้มีบทบาทเด่นที่ให้การสนับสนุนแก่พระองค์ ได้แก่ **พระนางมาเรีย คริสตินา** พระอัยกี พระนางมาเรีย คริสตินาสามารถผลักดันให้**ดุกแห่งมงเพนซีแอร์**พระราชบุตรเขยขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำของกลุ่มสนับสนุนเจ้าชายอัลฟองโซ (Alfonsonist Party) และดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนเจ้าชายอัลฟองโซในขณะที่ยังทรงพระเยาว์ และเพื่อเป็นการผูกมัดดุกแห่งมงเพนซีแอร์ พระนางมาเรีย คริสตินา จึงได้จัดให้มีพิธีหมั้นระหว่าง**เจ้าชายอัลฟองโซ** กับ **เจ้าหญิงเมอร์เซเดส** (Mercedes) ผู้เป็นพระราชธิดาของดุกแห่งมงเพนซีแอร์

เจ้าชายอัลฟองโซทรงได้รับการศึกษาที่กรุงปารีส แต่เมื่อเกิดสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซีย พระองค์จึงเสด็จตามครอบครัวไปประทับที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

(Switzerland) และได้ทรงศึกษาต่อที่นั่น ต่อมาได้ทรงย้ายไปศึกษาต่อที่กรุงเวียนนาในปี ค.ศ. 1872 และที่นี้เองที่ทำให้พระองค์ได้มีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนมกับเจ้าหญิงเมอร์ซิดেস ในตอนปลายปี ค.ศ. 1872 ความริ้วฉานระหว่างพระนางมาเรีย คริสตินา กับดึกแห่งมองเพนซิแอร์ ทำให้พระนางมาเรีย คริสตินา ทรงมอบตำแหน่งผู้นำกลุ่มสนับสนุนเจ้าชายอัลฟองโซให้แก่คาโนวาส (Antonio Canovas del Castillo)

ภายในสเปนเองเมื่อสาธารณรัฐที่ 1 ต้องล่มสลายไปแล้ว **พรรครัฐธรรมนูญ** และ **พรรคเรดิเคิล** ได้ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่โดยมีนายพลเซอราโนขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี รัฐบาลของนายพลเซอราโน ต้องต่อสู้ทางการเมืองกับพวกคาร์ลิส ภายใต้การนำของเจ้าชายคาร์ลอสที่ 7 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะผลักดันให้เจ้าชายคาร์ลอสที่ 7 ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองสเปน⁴

แผนการฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์บูร์บอง

แผนการฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์บูร์บองโดยการนำเอาเจ้าชายอัลฟองโซมาดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนเป็นไปอย่างแยบยลภายใต้การนำของคาโนวาส อุปสรรคสำคัญของแผนการดังกล่าวอยู่ที่พวกคาร์ลิสซึ่งให้การสนับสนุนแก่เจ้าชายคาร์ลอสที่ 7 และเนื่องจากแผนการฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์บูร์บองจะต้องได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้นำทางทหาร แม้ตัวคาโนวาสเองก็ไม่นิยมที่จะให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองซึ่งได้กลายมาเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของสเปนไปแล้วก็ตาม แต่คาโนวาสก็ยังคงต้องพึ่งผู้นำทางทหารและต้องการให้พวกเหล่านี้หันมาจงรักภักดีต่อเจ้าชายอัลฟองโซ โดยความจริงแล้วคาโนวาสยังคงเชื่อในระบบการปกครองที่ถูกตั้งตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยภายใต้ผู้นำพลเรือน อย่างไรก็ตามแผนการของคาโนวาสก็ได้ถูกต่อต้านจากพระนางอิสซาเบลลา

การปลูกฝังอุดมคติทางการเมือง

หลังจากสำเร็จการศึกษาที่กรุงเวียนนาในปี ค.ศ. 1874 แล้ว เจ้าชายอัลฟองโซได้ทรงเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยการทหาร (The Royal College of Infantry and Cavalry) ที่เมืองแซนด์เฮริสท์ (Sandhurst) ประเทศอังกฤษ คาโนวาสได้แนะนำให้เจ้าชายอัลฟองโซคุ้นเคยกับเสรีภาพของพลเมืองและการปกครองในระบอบรัฐสภาของอังกฤษ ซึ่งก็เป็นที่พอพระทัยต่อเจ้าชายอัลฟองโซเป็นอย่างมาก คาโนวาสคิดว่าการฟื้นฟูระบอบกษัตริย์ของสเปนคงจะต้องมีรูปแบบทางการเมืองเช่นเดียวกันกับของประเทศอังกฤษ

⁴ibid., p. 362.

พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1874 **นายพลแคมปอส** (Martinez de Campos) ได้ก่อการปฏิวัติและได้ประกาศให้เจ้าชายอัลฟองโซ่เป็นกษัตริย์แห่งสเปนที่เมืองซากันโต (Sagunto) การประกาศดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของฝ่ายทหารในสเปน **นายพลริเวรา** (Primo de Rivera) ผู้นำทางทหารประจำกรุงมาดริดเป็นผู้รับใบลาออกจากคณะรัฐบาลและได้แต่งตั้งให้คาโนวาสเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่ ในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1875 พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12 ได้เสด็จจากกรุงลอนดอนมายังกรุงมาดริดเพื่อขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนภายใต้การปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ⁵

สาเหตุของความล้มเหลวทางการเมืองของสเปนในอดีต

สเปนสามารถฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์บูร์บงขึ้นมาใหม่โดยปราศจากการเสียเลือดเนื้อซึ่งถือเป็นผลงานสำคัญของฝ่ายอนุรักษนิยมที่จะจัดตั้งระบบการเมืองที่มั่นคงขึ้นมาในสเปนภายหลังจากที่ได้ล้มเหลวทั้งการปกครองในระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญและการปกครองในระบอบสาธารณรัฐ ความผิดพลาดในอดีตที่เกิดขึ้นเพราะรัฐบาลสเปนเกือบทั้งหมดไม่สามารถนำเอากฎหมายรัฐธรรมนูญมาใช้ในทางปฏิบัติ ประเทศอื่น ๆ นั้นพยายามที่จะปรับปรุงรัฐบาลให้เข้ากับสภาพการณ์ทางการเมือง ส่วนรัฐบาลสเปนได้พยายามเลียนแบบการปกครองของฝรั่งเศสมาเป็นระยะเวลาเกือบศตวรรษ แต่สภาพทางการเมืองตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นคือประชาชนสเปนมักจะดำเนินวิถีชีวิตทางการเมืองตามผู้นำและพรรคการเมืองที่ตัวเองชอบ แต่ปรากฏว่าผู้นำและพรรคการเมืองของสเปนกลับไม่ค่อยจะดำเนินนโยบายตามหลักการทางการเมืองที่ได้วางไว้แต่กลับจะดำเนินนโยบายตามความต้องการของตนเอง หลักการทางการเมืองจึงเป็นเพียงตัวอักษร ดังนั้น เมื่อต้องดำเนินนโยบายที่ไม่ตรงกับหลักการที่วางไว้จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วยวิธีการรุนแรงซึ่งก็จะนำเอาความล้มเหลวทางการเมืองมาสู่สเปน

สมัยการปกครองของพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12 (ค.ศ. 1875–1885)

ตลอดระยะเวลา 10 ปี แห่งรัชสมัยการครองราชย์ของพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12 ความมั่นคงทางการเมืองได้กลับมาสู่สเปนอีกครั้ง ผลงานส่วนใหญ่จะเป็นของนายกรัฐมนตรีคาโนวาส ผู้สามารถจัดการรวมกลุ่มอนุรักษนิยมของเขาเข้ากับกลุ่มเสรีนิยมเพื่อให้การสนับสนุนแก่รัฐบาลและร่วมกันต่อต้านฝ่ายตรงข้าม คาโนวาสสามารถดำเนินการปกครองโดยปราศจากการแทรกแซงจากกองทัพและสามารถแยกกองทัพออกจากการเมืองได้เป็นผลสำเร็จ

⁵Henry Kamen, *A Concise History of Spain* (New York : Charles Scribner's Sons, 1973), p. 137.

ประวัติส่วนตัวของคาโนวาส

คาโนวาสเกิดที่มาลากาในปี ค.ศ. 1828 ต่อมาได้ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่กรุงมาดริด ในฐานะที่เป็นหลานของนายพลโอดอนแนลทำให้คาโนวาสได้ร่วมมือกับกลุ่มทหารและสามารถโค่นอำนาจของนายพลแอสพาร์เตโรเป็นผลสำเร็จ ผลตอบแทนที่ได้รับคือตำแหน่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงการต่างประเทศ และได้ถูกส่งตัวไปประจำอยู่ที่กรุงโรมในระหว่างปี ค.ศ. 1855-1857 เมื่อกลับมายังสเปนเขาได้รับตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดคาติซ สองปีต่อมาก็ได้รับตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในระหว่างปี ค.ศ. 1865-1866 ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคม ภายหลังจากเหตุการณ์ปฏิวัติในปี ค.ศ. 1868 แล้วเขาก็ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเขาได้รวมกลุ่มเล็ก ๆ ขึ้นเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมในรัฐสภา คาโนวาสถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ที่เก่งในทางทฤษฎีแต่จากนิสัยที่ชอบค้นคว้าและความเป็นจ้าวแห่งทฤษฎีกลับทำให้เขาสามารถกลบคำสบประมาทลงได้เพราะเขาสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเมื่อเกิดความคับขัน⁶

การทำงานของคาโนวาส

คาโนวาสเมื่อได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วก็พยายามประนีประนอมระหว่างกลุ่มอนุรักษ์นิยมกับกลุ่มเสรีนิยม⁷ ซึ่งให้การสนับสนุนแก่รัฐบาลโดยการหมุนเวียนกันเข้ารับตำแหน่งทางราชการ (Turno Pacifico) จะมีผลทำให้รัฐบาลได้รับเสียงส่วนใหญ่ในเวลาที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งในอดีตการเลือกตั้งจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้นำการเมืองในท้องถิ่น (Caciques)

ปัญหาขบวนการคาร์ลิสต์

แม้พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12 จะขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์สเปนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่สเปนก็ยังคงตกอยู่ในสภาพของสงครามกลางเมือง ทั้งนี้เพราะเจ้าชายคาร์ลอสที่ 7 ปฏิเสธที่จะยอมรับในสภาพของกษัตริย์องค์ใหม่และยังคงดำเนินวิธีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงบัลลังก์ให้ถึงที่สุด และจากการที่เจ้าชายคาร์ลอสที่ 7 เป็นผู้ที่มิเชื่อสายของราชวงศ์บูร์บองเช่นเดียวกับกษัตริย์องค์ใหม่จึงทำให้ยังคงมีกลุ่มที่ให้การสนับสนุนแก่พระองค์อยู่เป็นจำนวนมาก บุคคลที่เป็นกำลังสำคัญที่ได้ให้การสนับสนุนแก่เจ้าชายคาร์ลอสได้แก่ **เจ้าชายอัลฟองโซ่** (Alfonso of Bourbon, Count of Caserta) ซึ่งเป็นพระอนุชาของอดีตกษัตริย์แห่งเนเปิลส์ผู้ลี้ภัยไปแล้ว

⁶Rhea Marsh Smith, *Spain : A Modern History*, p. 365.

⁷ต่อมากลุ่มการเมืองทั้ง 2 กลุ่มได้กลายมาเป็นพรรคอนุรักษ์นิยมและพรรคเสรีนิยม ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12 สามารถชักจูงให้เจ้าชายอัลฟองโซ่เอาใจออกห่างจาก ขบวนการคาร์ลิสต์ได้สำเร็จด้วยการติดสินบนตำแหน่งทั้งทางทหารและทางการเมือง แต่เจ้าชาย อัลฟองโซ่ได้เสียชีวิตไปก่อนที่จะได้รับตำแหน่งดังกล่าว

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1875 เจ้าชายคาร์ลอสที่ 7 ได้ประกาศตั้งตัวขึ้นเป็น กษัตริย์สเปนโดยมีนโยบายมุ่งเน้นในการให้อิสระในการปกครองตนเองแก่ท้องถิ่นต่าง ๆ (Fueros) ฐาน กำลังของกลุ่มคาร์ลิสต์จะอยู่ทางภาคเหนือโดยเฉพาะในจังหวัดบาสก์และคาตาลันเนีย ทาง ฝาย รัฐบาลมีผู้นำทางทหารที่สำคัญ 2 คนคือ **นายพลแคมปอส** และ **นายพลริเวรา** ซึ่งจะเป็น กำลังสำคัญในการปราบปรามขบวนการคาร์ลิสต์และในที่สุดพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12 ก็ได้รับชัยชนะ อย่างเด็ดขาดต่อขบวนการคาร์ลิสต์ในกลางเดือนมกราคม ค.ศ. 1876

ปัญหาอาณานิคม

ปัญหาอาณานิคมเป็นปัญหาต่อเนื่องที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งของรัฐบาลคาโนวาส โดยใน อดีตได้เคยเกิดการปฏิวัติขึ้นในเปอร์โตริโก (Puerto Rico) เช่น ในปี ค.ศ. 1815 และ 1852 แม้ รัฐบาลสเปนจะสามารถปราบปรามการปฏิวัติได้สำเร็จ แต่ผลที่ติดตามมาคือการเกิดขบวนการได้ ดินที่หวังจะให้เปอร์โตริโกเป็นอิสระจากสเปน ส่วนการปฏิวัติที่เกิดขึ้นในคิวบา (Cuba) นั้นจะมี ความรุนแรงยิ่งกว่าที่เกิดขึ้นในเปอร์โตริโก คณะผู้ก่อการในคิวบาได้ฉวยโอกาสในขณะที่สถาน- การณ์ทางการเมืองในเมืองแม่กำลังอยู่ในช่วงของการปฏิวัติ ในปี ค.ศ. 1868 **เซล์พีเดส (Carlos Manuel de Céspedes)** ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการประกาศอิสรภาพของคิวบา ได้ ทำการปฏิวัติและยกเลิกการมีทาสในคิวบา เพื่อหวังจะได้รับการสนับสนุนจากพวกทาสผิวดำ รัฐบาลสเปนได้ส่งกองทหารเข้าไปปราบและพยายามใช้วิธีการประนีประนอมโดยการให้เสรีภาพ แก่ชาวพื้นเมืองมากขึ้น แต่ก็ไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้น เซล์พีเดสได้ประกาศจัดตั้ง รัฐบาลชั่วคราวขึ้น และประกาศให้คิวบาเป็นสาธารณรัฐโดยเซลล์พีเดสขึ้นดำรงตำแหน่งประธา- นาธิบดีคนแรก หลังจากนั้นคิวบาได้ขอการรับรองเอกราชจากสหรัฐอเมริกา จึงทำให้รัฐบาล สเปนต้องหันไปใช้วิธีการปราบปรามอย่างรุนแรงจนเซลล์พีเดสต้องลี้ภัยไปอยู่ที่โอเรียนเต (Oriente) การปราบปรามความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในคิวบาทำให้รัฐบาลสเปนอ่อนกำลังลงเพราะ ต้องทำการปราบปรามทั้งพวกกบฏคิวบาและปราบปรามขบวนการคาร์ลิสต์ในสเปนไปในเวลาเดียวกัน เมื่อ **การ์เซีย (Vicente Garcia)** ขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐคิวบา จึงได้มี การตกลงกับนายพลแคมปอสตัวแทนของรัฐบาลสเปนในปี ค.ศ. 1878 โดยคิวบาจะได้รับสิทธิ์ ทางการเมือง ดังเช่นที่เปอร์โตริโกได้รับและทาสในคิวบาจะได้รับอิสรภาพ^๑

^๑ Ibid., p. 367-368.

รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1876

ภาระที่สำคัญของรัฐบาลคาโนวาสคือการสร้างประเทศขึ้นมาใหม่และระงับความแตกแยกให้หมดไปจากสเปน รัฐบาลจึงได้จัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่และมีการประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1876 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีหลักการที่สำคัญ ๆ เช่น การใช้หลักชนติธรรม (Toleration) ทางศาสนา การค้ำประกันสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล การออกกฎหมายจะขึ้นอยู่กับสภาและองค์พระมหากษัตริย์ร่วมกันโดยพระมหากษัตริย์จะเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบังคับใช้กฎหมาย รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1876 จะเป็นรัฐธรรมนูญที่มีอายุการใช้งานได้ยืนยาวกว่าฉบับอื่น ๆ ที่เคยมีมาแล้วในอดีต (1812, 1834, 1837, 1845 และ 1869) และในปี ค.ศ. 1890 ได้มีการให้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแก่ผู้ใหญ่ที่เป็นชายหญิงทั่วไป (Universal Suffrage) รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1876 จะมีอายุการใช้งานไปจนถึงปี ค.ศ. 1923⁹

กิจกรรมการเรียนรู้ 3

ให้นักเรียนบอกถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1876

การอภิเษกสมรสของพระเจ้าอัลฟองโซที่ 12

ในปี ค.ศ. 1877 พระเจ้าอัลฟองโซได้เข้าสู่พิธีสมรสกับเจ้าหญิงเมอร์ซิเดส โดยที่พระองค์ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากคาโนวาส ต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ. 1878 พระราชินีเมอร์ซิเดสก็เสด็จสวรรคต เมื่อนายพลแคมปอสเดินทางกลับมาจากคิวบาในฐานะของวีรบุรุษ เขาก็ได้รับการเสนอชื่อให้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบแทนคาโนวาส นายพลแคมปอสนั้นมีความผูกพันและเป็นผู้ผลักดันให้พระเจ้าอัลฟองโซที่ 12 ได้ขึ้นครองบัลลังก์สเปนแต่นายพลแคมปอสยังขาดคุณลักษณะที่สำคัญทางการเมือง ดังนั้น เขาจึงถูกรอบงำทางความคิดโดยคาโนวาส และเพื่อไม่ให้ราชบัลลังก์ของสเปนต้องขาดองค์รัชทายาท นายพลแคมปอสจึงได้ทูลแนะนำให้พระเจ้าอัลฟองโซเข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสอีกครั้งโดยในครั้งนั้นพระองค์ทรงเลือกเจ้าหญิงมาเรีย คริสตินา แห่งแอสเบิร์ก (Maria Cristina of Hapsburg) ซึ่งเป็นพระธิดาของอาร์ชดยุก ชาลส์เป็นเจ้าสาวของพระองค์ พิธีอภิเษกสมรสได้จัดให้มีขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1879

⁹Pierre Vilar, *Spain : A Brief History* (Oxford : Pergamon Press, 1977), p. 63.

ผลจากการเสด็จเยือนต่างประเทศของพระเจ้าอัลฟองโซ

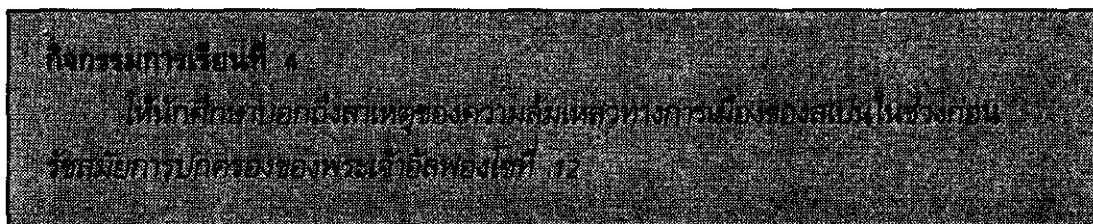
การเมืองภายในสเปนพระเจ้าอัลฟองโซที่ 12 และคณะรัฐบาลได้รับการกระแสดันทางการเมืองจากกลุ่มนิยมการปกครองแบบสาธารณรัฐซึ่งพยายามที่จะเข้ามามีเสียงส่วนใหญ่ในสภา แต่จากเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น จะเป็นแรงกระตุ้นในการเสริมอำนาจให้แก่รัฐบาล โดยการที่พระเจ้าอัลฟองโซทรงได้รับเชิญให้เสด็จไปดูงานที่เกี่ยวกับกองทัพเยอรมัน ซึ่งการเดินทางไปยังประเทศเยอรมนีในครั้งนี้ทำให้พระองค์ได้พบกับพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ในเมืองแฮมเบิร์ก (Hamburg) และเมื่อพระองค์เสด็จนิวัตกลับสู่สเปนโดยผ่านทางประเทศฝรั่งเศส พระองค์ทรงได้รับการต้อนรับอย่างเย็นชาและได้รับเสียงโห่ฮาปาจากประชาชนชาวปารีส ทั้งนี้ มีสาเหตุเนื่องจากชาวฝรั่งเศสโกรธแค้นที่พระองค์ทรงยอมรับตำแหน่งนายทหารแห่งกองทหารม้าของเยอรมันในมณฑลอัลซัส (Alsace) ฝรั่งเศสซึ่งพ่ายแพ้แก่เยอรมนีในสงครามปี ค.ศ. 1871 ต้องเสียมณฑลอัลซัสให้แก่เยอรมนีไป และด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้พระเจ้าอัลฟองโซได้รับการต้อนรับอย่างเย็นชาจากรัฐบาลฝรั่งเศส แต่เมื่อพระองค์เสด็จนิวัตกลับมายังสเปนพระองค์กลับทรงได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นเนื่องจากชาวสเปนได้ทราบข่าวที่เกิดขึ้นกับพระองค์ในฝรั่งเศส

ความขัดแย้งในกรณีหมู่เกาะแคโรไลน์

การทำงานอย่างหนักของพระเจ้าอัลฟองโซที่ 12 ทำให้พระองค์ทรงมีสุขภาพและร่างกายทรุดโทรม คณะแพทย์ได้ถวายคำแนะนำให้พระองค์พักผ่อนและหลีกเลี่ยงการทำงานหนัก ในระยะนี้ผู้ที่ให้คำปรึกษาแก่พระองค์ได้แก่ คาโนวาส ส่วนพระอาการของพระองค์ก็ได้ทรุดหนักลงไปเรื่อย ๆ นอกจากนี้ ยังได้เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้พระองค์ต้องทรงเป็นกังวลหนักขึ้นไปอีก เมื่อเกิดการระบาดของอหิวาตกโรค (Cholera) ไปทั่วประเทศในต้นต้นปี ค.ศ. 1885 ประกอบกับการเกิดเหตุการณ์ความบาดหมางระหว่างสเปนกับประเทศเยอรมนีในกรณีการครอบครองหมู่เกาะแคโรไลน์ (Caroline Islands) ซึ่งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกจึงทำให้เยอรมนีส่งเรือปืนเข้าไปในบริเวณหมู่เกาะดังกล่าว จากกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ชนทั้งในสเปนและเยอรมนีต่างเรียกร้องให้มีการประกาศสงคราม พระเจ้าอัลฟองโซที่ 12 ทรงพยายามยุติกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นด้วยสันติวิธี และในที่สุดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสามารถยุติลงได้โดยการไกล่เกลี่ยขององค์สันตะปาปา ลีโอที่ 12 โดยหมู่เกาะแคโรไลน์ยังคงเป็นของสเปน ส่วนประเทศเยอรมนีจะได้รับเสรีภาพทางการค้า การเดินเรือ การประมง การเพาะปลูก และสิทธิในการตั้งสถานีเพื่อเติมเชื้อเพลิงและขนถ่ายสินค้าบนเกาะ

วาระสุดท้ายของพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12

ในช่วงระยะเวลา 10 ปีแห่งรัชสมัยของพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12 สเปนมีฐานะมั่นคงขึ้น โดยเฉพาะทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งเป็นผลงานที่สำคัญของคาโนวาสแม้ว่าฝ่ายค้านจะทำหน้าที่อย่างเด็ดเดี่ยว โดยเฉพาะพวกคาร์ลิสและกลุ่มที่นิยมการปกครองแบบสาธารณรัฐแต่เศรษฐกิจของสเปนกลับเจริญขึ้นมากทั้งทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม การคมนาคมขยายตัวออกไปทั่วประเทศด้วยการสร้างทางรถไฟเพื่อรองรับการขยายตัวทั้งทางภาคเกษตรและอุตสาหกรรม เหล้าไวน์ (Wine) ของสเปนเป็นที่ต้องการของตลาดยุโรปในขณะที่การปลูกองุ่นของฝรั่งเศสต้องประสบปัญหาภัยทางธรรมชาติ สเปนได้กลายมาเป็นผู้ผลิตขนสัตว์ส่งออกเป็นที่ 3 ของยุโรป โดยเฉพาะแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในจังหวัดคาทาโลเนีย ความเจริญทางเศรษฐกิจของสเปนจะคงอยู่จนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์ทางการเกษตรในตอนปลายทศวรรษที่ 1880 โดยสรุปก็นับเป็นความโชคดีของสเปนที่มีกษัตริย์และคณะรัฐบาลที่ดีมุ่งทำงานเพื่อเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ แม้จะต้องเผชิญกับอุปสรรคก็ไม่มีอาการย่อท้อ พระอาการของพระเจ้าอัลฟองโซ่นั้นทรุดหนักลงไปเรื่อย ๆ และในที่สุดพระองค์ก็เสด็จสวรรคตในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1885 ในขณะที่มีพระชนมายุได้เพียง 26 พรรษา¹⁰

ยุคแห่งผู้สำเร็จราชการ

ก่อนที่พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12 จะสิ้นพระชนม์เพียงเล็กน้อย คาโนวาสได้ทำการปรึกษากับซากาสต้า โดยที่ทั้งสองเห็นด้วยกับข้อตกลงแห่งปาร์โด (Pact of the Pardo) ซึ่งมีสาระสำคัญคือเมื่อพระราชินีต้องตกอยู่ในสถานภาพแห่งความเป็นหม้ายแล้ว พระองค์จะได้รับพระนาม **พระบรมราชินีนาถ** โดยที่พระองค์จะได้รับตำแหน่งองค์ผู้สำเร็จราชการด้วยอีกตำแหน่ง และเนื่องจากพระองค์ทรงอยู่ในระหว่างการตั้งครรภ์ ดังนั้น พระราชธิดาทั้ง 2 พระองค์แรกจึงยังไม่ควรได้รับตำแหน่งองค์รัชทายาทสืบต่อจากพระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 12

¹⁰The New Encyclopedia Britannica, Vol. 17 (1981), 439

ทั้งคาโนวาส และ ซากาสต้า ต่างก็เป็นผู้ที่จงรักภักดีต่อราชบัลลังก์ ดังนั้น บุคคลทั้งสองจึงไม่ต้องการให้องค์ราชินีผู้ทรงพระเยาว์และอ่อนประสบการณ์ต้องมาเป็นกังวลกับปัญหาของรัฐบาล คาโนวาสได้เรียกประชุมกลุ่มนิยามกษัตริย์ซึ่งกำลังช่วงชิงกันเป็นใหญ่ เพื่อขอเสียดินแดนสนับสนุนต่อองค์ราชินี หลังจากนั้นคาโนวาสก็ได้ลาออกจากการเป็นหัวหน้ากลุ่มและมอบตำแหน่งให้แก่ซากาสต้าไปในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1885 พวกที่ไม่พอใจต่อการกระทำดังกล่าวได้มองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่าเป็นการถ่ายเทอำนาจไปสู่กลุ่มเสรีนิยม ซึ่งเป็นการกระทำที่เสมือนหนึ่งเป็นการหักหลังพวกอนุรักษนิยม ในวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 1886 พระนางมาเรีย คริสตินา ได้ทรงประสูติพระราชโอรสซึ่งได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระเจ้าอัล-ฟองโซที่ 13 ส่วนองค์ผู้สำเร็จราชการก็ไม่พยายามเข้าแทรกแซงกิจการของรัฐบาลโดยทรงพยายามดำเนินตามกรอบที่กำหนดหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1876 และถ้าจะเปรียบคาโนวาสเป็นรัฐบุรุษผู้ฟื้นฟูการปกครองในระบอบกษัตริย์ ซากาสต้าก็จะเป็นรัฐบุรุษขององค์ผู้สำเร็จราชการ

การต่อสู้ระหว่างพรรคเสรีนิยมกับพรรคอนุรักษนิยม

ปัญหาของรัฐบาลซากาสต้าที่ต้องเผชิญคือปัญหาความแตกแยกภายในกลุ่มที่ทำให้การสนับสนุนต่อรัฐบาลโดยสมาชิกสภาที่ไม่ได้รับตำแหน่งในคณะรัฐบาลมักจะเป็นกลุ่มที่คุกคามต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอยู่เสมอ และเมื่อคาโนวาสได้ไปบรรยายที่เมืองบาร์เซโลนาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1888 เขาก็ได้โจมตีนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลโดยคาโนวาสได้เสนอนโยบายการตั้งกำแพงภาษีศุลกากร (Protective Tariff) ขึ้นเพื่อเป็นการกระตุ้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศซึ่งถือเป็นความต้องการของกลุ่มนักอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในคาตาลเนีย ส่วนรัฐบาลของซากาสตานั้นต้องการให้มีการแข่งขันในทางเศรษฐกิจ จึงมีแนวโน้มที่จะนำสเปนเข้าไปสู่ระบบการค้าเสรี (Free Trade) ปัญหาที่รัฐบาลต้องเผชิญอีกประการคือพรรคอนุรักษนิยมได้เลิกให้การสนับสนุนแก่รัฐบาลและได้กลายมาเป็นฝ่ายค้านที่เข้มแข็ง รัฐบาลเสรีนิยมของซากาสต้าสามารถรักษาอำนาจเอาไว้ได้นานพอสมควร จนกระทั่งสามารถนำเอากฎหมายการให้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแก่ประชาชนชายหญิงมาใช้ในปี ค.ศ. 1890 แต่ในที่สุดซากาสต้าก็ต้องถูกบังคับให้ลาออกจากตำแหน่ง และคาโนวาสได้เป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาอีกครั้ง

รัฐบาลอนุรักษนิยมของคาโนวาส

เมื่อคาโนวาสกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ปัญหาที่สำคัญประการแรกได้แก่ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ตามแนวความคิดของคาโนวาสนั้นนิยมใน

ระบบเศรษฐกิจแบบการตั้งกำแพงภาษีศุลกากร เพื่อเป็นการกระตุ้นอุตสาหกรรมภายในประเทศ
ดังนั้น เขาจึงได้ยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายปี ค.ศ. 1869 ซึ่งมีลักษณะการค่อยเป็นค่อยไป
ที่จะให้มีการลดการเก็บภาษีลง รัฐมนตรีคลังได้กู้เงิน 250 ล้านเปเซต้า (Pesetas) เพื่อมาชำระ
หนี้และยังได้มีการตกลงกับธนาคารแห่งสเปนให้เป็นผู้กำหนดการหมุนเวียนของกระแสเงินตรา
ในสเปน ธนาคารแห่งสเปนได้รับอนุญาตให้พิมพ์ธนบัตรจำนวน 1,500 ล้านเปเซต้าซึ่งการ
อนุญาตดังกล่าวจะมีไปจนถึงปี ค.ศ. 1921 ในทางตรงข้ามธนาคารแห่งสเปนจะเป็นผู้ให้เงินกู้แก่
รัฐบาล จำนวน 150 ล้านเปเซต้าโดยไม่คิดดอกเบี้ย

ปัญหาที่เกิดขึ้นในคิวบา

ปัญหาที่สำคัญประการที่สองที่รัฐบาลคาโนวาสต้องเผชิญคือปัญหาที่เกิดขึ้นในคิวบา
ซึ่งได้ก่อความไม่สงบอย่างต่อเนื่องในสงครามสิบปี (Ten Years' War 1868-1878) คาโนวาส
ยอมรับว่าปัญหาคิวบามีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจแต่คาโนวาสพยายามที่จะใช้
นโยบายกลืนชาติคิวบามากกว่าที่จะให้พวกนี้ได้เป็นอิสระแม้จะต้องสูญเสียทั้งเงินทองและเลือด
เนื้อก็ตาม โดยทั่วไปแล้วชาวสเปนจะมองดูอาณานิคมด้วยความระลึกถึงอดีตคือความภูมิใจใน
จักรวรรดิสเปนที่ยิ่งใหญ่ก่อนที่จะมาถึงยุคแห่งความเสื่อมของทรัพยากรของสเปน ส่วนชาว
อาณานิคมนั้นได้รับแรงกระตุ้นจากเพื่อนบ้านจึงต้องการที่จะมีการปกครองตนเองแม้จะไม่ได้รับ
เอกราชก็ตาม ชาวคิวบาไม่ได้เป็นเพียงพวกเดียวที่ได้ก่อความวุ่นวาย ยังมีพวกชาวพื้นเมืองแห่ง
Ponape ในหมู่เกาะแคโรไลน์ และชนเผ่า Moros แห่งเกาะมินดาเนา (Mindanao) ในฟิลิปปินส์
ก็ได้ก่อความวุ่นวายต่อต้านการปกครองของสเปน ชาวคิวบานั้นลุกฮือขึ้นต่อสู้กับสเปนเนื่องจาก
ปัญหาการช้อราษฎ์บังหลวงของคณะผู้ปกครองอาณานิคมและใช้อ้างเป็นข้อเรียกร้องทางการ
เมืองเพื่อขอเอกราช ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในคิวบาทำให้กลุ่มผู้ลงทุนปลูกอ้อยชาวอเมริกันได้รับความ
เดือดร้อน ดังนั้น กลุ่มผู้ลงทุนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มอิทธิพลที่จะบีบบังคับให้มีการปฏิรูปขึ้น
เพื่อนำความสงบสุขกลับมาสู่คิวบา ผลกระทบอีกประการหนึ่งคือความวุ่นวายที่เกิดขึ้นได้ทำลาย
การค้าในคิวบา โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 1892 รายได้จากภาษีที่เก็บได้มีจำนวนลดลงถึง 30 ล้าน
เปเซต้า¹¹

การปกครองตนเองของชาวคาตาลัน

ในปี ค.ศ. 1891 รัฐบาลสเปนได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมทางการเมืองให้แก่ทหาร
และพลเรือนที่เข้าไปร่วมกับการกบฏซึ่งเพิ่งจะเกิดขึ้นและรัฐบาลสามารถปราบปรามได้สำเร็จจึงทำ

¹¹Rhea Marsh Smith, *Spain : A Modern History*, p. 375-376.

ให้นักการเมืองหลายคนสามารถเดินทางกลับสเปนได้สำเร็จ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะมีผลทำให้พรรคสาธารณรัฐนิยม (Republican) ประสบชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นในหลาย ๆ เมือง ทำให้การเมืองในลักษณะท้องถิ่นนิยม (Regionalism) ยังคงความเข้มแข็งในสเปน ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1892 ได้มีการประชุมใหญ่ของชาวคาตาลันขึ้นที่เมืองแมนเรซา (Manresa) ซึ่งได้มีการตกลงให้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใช้ในคาทาลอเนีย รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวทำให้ชาวคาตาลันมีอิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ภาษาคาตาลันเป็นภาษาราชการและจะต้องมีการส่งวอนตำแหน่งราชการให้แก่ชาวคาตาลัน ทางด้านการทหารชาวคาตาลันจะส่งเฉพาะกองทหารอาสาสมัครทั้งทหารบกและทหารเรือเข้าไปร่วมกับกองทัพแห่งชาติ ส่วนในดินแดนคาทาลอเนียเองก็จะจัดให้มีกองทหารประจำการประจำอยู่โดยการเกณฑ์จากคนในท้องถิ่น

การจัดตั้งรัฐบาลของซากาสต้า

เสถียรภาพของรัฐบาลสเปนเริ่มเสื่อมลงเมื่อถูกกล่าวหาในเรื่องของการช้อราษฎร์บังหลวง คาโนวาสพยายามปกป้องคณะรัฐมนตรีของตนเอง จึงก่อให้เกิดกระแสคัดค้านจากประชาชนในกรุงมาดริดซึ่งจะมีผลทำให้คาโนวาสต้องลาออกและซากาสต้าได้กลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีชื่อเสียงเด่น ๆ หลายคน แต่จุดอ่อนของคณะรัฐมนตรีในชุดนี้คือการขาดความเป็นเอกภาพ แม้จะมีโครงการที่จะต้องทำการปฏิรูปมากมายในสเปนแต่จากความอิจฉาซึ่งกันและกันทำให้งานการปฏิรูปต้องหยุดชะงักลง อาณานิคมทั้งในคิวบาและเปอร์โตริโกก็มีความพยายามที่จะได้อำนาจในการปกครองตนเอง ส่วนภายในสเปนเอง ลัทธิการก่อการร้าย (Terrorism) ก็เกิดขึ้นทั่วไปทั้งในซาน เซบาสเตียน และบาร์เซโลนา ทำให้ผู้คนบาดเจ็บและล้มตายไปเป็นจำนวนมาก

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในมอรรอคโค

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในมอรรอคโคเป็นเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องมาจากสมัยของคาโนวาส เป็นนายกรัฐมนตรี โดยพวกกบฏมอรรอคโคได้ขับไล่กองทหารของสเปนออกจากป้อมที่เมืองมีลิลา (Melilla) รัฐบาลของซากาสต้าได้ส่งกองทหารเข้าไปในมอรรอคโคอีกครั้งเพื่อกอบกู้ชื่อเสียงของสเปน ได้มีการสร้างป้อมปราการที่เมืองมีลิลาขึ้นมาใหม่โดยมีกองทหารประจำการอยู่ถึง 18,000 คน รัฐบาลสเปนได้เริ่มเจรจากับสุลต่านแห่งมอรรอคโคอีกครั้งโดยขอให้องค์สุลต่านช่วยเหลือพวกกบฏ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1893 นายพลแคมปอสได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บัญชาการทหารในแอฟริกา โดยมีกองกำลัง 25,000 คน อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา นายพลแคมปอสได้เจรจาทกลงกับองค์สุลต่านแห่งมอรรอคโคโดยมีสาระสำคัญคือ

1. สเปนจะสร้างป้อมปราการเพิ่มขึ้นในเมืองมีลิลลา
2. จะมีการสร้างแนวป้องกันขึ้นระหว่างเมืองมีลิลลากับเขตแดนของมอรรอคโค
3. สุลต่านจะต้องลงโทษแก่พวกกบฏและชดใช้ค่าเสียหายให้แก่สเปนเป็นจำนวน 20 ล้านเปเซต้า¹²

การลาออกของรัฐบาลซากาสต้า

ทางด้านคิวบาแม้รัฐบาลซากาสต้าสัญญาที่จะให้มีการปฏิรูป แต่รัฐบาลสเปนก็ยังต้องเผชิญกับการกบฏของชาวคิวบา รัฐบาลสเปนได้จัดการปฏิรูปการปกครองขึ้นในคิวบาโดยการจัดตั้งสภาท้องถิ่นและสภาบริหารขึ้น ส่วนกองทัพสเปนซึ่งประจำการอยู่ในคิวบาก็ไม่สู้จะเต็มใจสนับสนุนการปฏิรูปของรัฐบาล เมื่อหนังสือพิมพ์ในกรุงมาดริดโจมตีพฤติกรรมของทหารสเปนในคิวบาจึงทำให้กลุ่มทหารหนุ่มไม่พอใจและได้ลอบวางระเบิดหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าว การกระทำของกลุ่มทหารหนุ่มนั้นได้รับการสนับสนุนจากทั้งตำรวจและทหารในสเปน ซึ่งจะมีผลลงเอยโดยซากาสต้าต้องลาออกจากตำแหน่ง

วิกฤตการณ์ในคิวบา

คาโนวาสได้กลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองภายในได้สำเร็จ ดังนั้น จึงต้องขอความร่วมมือจากซากาสต้า นอกจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสเปนแล้วปัญหาอาณานิคมก็ได้ระอุขึ้นอีกในคิวบา นายพลแคมโปสได้เดินทางมาถึงซานติเอโก (Santiago) พร้อมด้วยกองทหารจำนวน 6,000 คน แต่ก็ไม่สามารถรับมือกับพวกกบฏได้ โยเซ่ มาร์ตี (Jose Martí) หัวหน้ากบฏได้ประกาศสงครามกับสเปนโดยมีแมกซิโม โกเมซ (Maximo Gomez) เป็นผู้นำทางทหาร¹³ นายพลแคมโปสผู้มีประสบการณ์ในการปราบปรามความไม่สงบที่เกิดขึ้นในอาณานิคมพยายามหาทางที่จะปราบปรามการกบฏที่เกิดขึ้นในคิวบาทุกวิถีทาง การตายของโยเซ่ มาร์ตี ทำให้พวกกบฏจะพลีชีพไปบ้างแต่ด้วยความสำคัญที่ต้องการเอกราชทำให้พวกกบฏรบอย่างได้ผลซึ่งจะมีผลทำให้นายพลแคมโปสพ่ายแพ้ที่สมรภูมิมิฮาวานา (Havana) และได้ลาออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสเปนในคิวบา กองทัพสเปนมีกองกำลังประมาณ 160,000 คน เพื่อใช้ปราบปรามการกบฏจำนวน 40,000 คน รัฐบาลสเปนต้องเสียทั้งกำลังคนและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการปราบปรามการกบฏ ส่วนประชาชนชาวสเปนก็ไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริงของ

¹²Ibid., p. 377.

¹³Michael Rheta Martin and Garbried H. Lovett, *Encyclopedia of Latin -American History* (New York : The Bobbs-Merrill Company, Inc. 1968), p. 112.

สงครามที่เกิดขึ้น จึงทำให้มาร์แกลล์ (Pi Y Margall) อดีตนักการเมืองผู้นิยมการปกครองแบบสหพันธรัฐพยายามชี้แจงให้ควิบาลมีการปกครองตนเองแต่เขาก็ถูกประณามว่าเป็นพวกไม่รักชาติ

รัฐบาลสเปนได้ส่งนายพลวีเลอร์ (Valeriano Weyler) นายพลผู้ผ่านการรบอย่างโชกโชนไปยังควิบาลในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1896 นายพลวีเลอร์ได้ตั้งหน่วยปราบปรามการก่อวินาศกรรมและพยายามปิดกั้นไม่ให้ชาวควิบาลติดต่อช่วยเหลือพวกกบฏโดยการสร้างค่ายกักกันประชาชนขึ้นภายใต้การควบคุมของฝ่ายทหาร นโยบายดังกล่าวได้รับการประณามจากสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากค่ายกักกันดังกล่าวขาดแคลนสาธารณสุขโภชนาการและขาดสุขลักษณะที่ดี หนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาเริ่มให้การสนับสนุนต่อพวกกบฏและประณามนายพลวีเลอร์ว่าเป็นบุคคลที่โหดเหี้ยม นโยบายที่สำคัญของนายพลวีเลอร์คือการดึงประชาชนออกจากพวกกบฏ แต่เนื่องจากนโยบายดังกล่าวขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ดังนั้น จึงถูกประณามว่าไร้มนุษยธรรม

เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ในสเปน คาโนวาสและพรรคอนุรักษนิยมได้รับเสียงส่วนใหญ่ตามความคาดหมาย คาโนวาสได้ขอเสียงสนับสนุนจากประชาชนทั่วประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในควิบาล และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในควิบาลจะส่งผลกระทบต่อสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เพราะนักธุรกิจชาวอเมริกันต่างก็แสดงความเห็นใจต่อพวกกบฏ สภาคองเกรส (Congress) ของสหรัฐอเมริกาได้ประกาศการยอมรับในสถานภาพของพวกกบฏในปี ค.ศ. 1896 แต่ประธานาธิบดี คลีฟแลนด์ (Cleveland) ก็ไม่ได้ใส่ใจในมติดังกล่าวพร้อมทั้งได้เสนอตัวเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ประธานาธิบดีคลีฟแลนด์กลับได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาลสเปน ปัญหาที่เกิดขึ้นในควิบาลนั้นมีทางแก้ไขเพียงทางเดียวคือการให้เอกราชแก่ชาวควิบาล ทั้งนี้ เพราะสเปนไม่มีกองกำลังทางเรือเพียงพอที่จะสกัดกั้นการสนับสนุนจากภายนอกต่อพวกกบฏ คาโนวาสมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถปราบปรามการกบฏที่เกิดขึ้นได้สำเร็จเขาจึงไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใด ความมีทิวติของคาโนวาสจะเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การปกครองตนเองของควิบาล

การกบฏในฟิลิปปินส์

แม้ว่าการปราบปรามการกบฏของนายพลวีเลอร์ในควิบาลจะสามารถหยุดยั้งการขยายตัวของพวกกบฏแต่ค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลสเปนต้องทุ่มลงไปจะส่งผลกระทบต่อคลังของสเปน ทำให้รัฐบาลต้องเก็บภาษีเพิ่มซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการต่อต้านรัฐบาลโดยพวกผู้ก่อการร้าย (Anarchists) ซึ่งมีฐานกำลังอยู่ทางตอนใต้ของเมืองบาร์เซโลนา นอกจากนี้ ยังได้เกิดความวุ่นวายขึ้นในฟิลิปปินส์ เพื่อเรียกร้องเอกราชและต้องการให้มีผู้แทนของชาวฟิลิปปินส์ในสภา

คอร์เตสของสเปน ในตอนปลายปี ค.ศ. 1896 รัฐบาลสเปนได้ส่งนายพลโพลาบีกา (Camillo Polavieja) พร้อมด้วยกองทหาร 30,000 คน ไปปราบกบฏในฟิลิปปินส์ ต่อมานายพลโพลาบีกาได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทนได้แก่นายพลเฟอานันโด ริเวรา (Fernando Primo de Rivera) กองทหารสเปนต้องเผชิญหน้ากับพวกกบฏจำนวนประมาณ 25,000 คน แต่นายพลริเวราก็สามารถทำการปราบปรามการกบฏอย่างได้ผล ในตอนปลายปี ค.ศ. 1897 รัฐบาลสเปนได้จัดให้มีการปฏิรูปขึ้นภายในฟิลิปปินส์ ต่อมาก็ได้มีการทำสนธิสัญญาสงบศึกไบแอกนาบาโต (Pact of Biacnabato) กับพวกกบฏฟิลิปปินส์¹⁴

ความสัมพันธ์ระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกา

ความสัมพันธ์ระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกายังคงเลวลงอยู่เรื่อย ๆ รัฐบาลสเปนมองพฤติกรรมของประธานาธิบดีคลีฟแลนด์ ซึ่งแนะนำให้ควมามีการปกครองตนเองอย่างไม่พอใจพวกรักชาติหัวรุนแรงชาวสเปนต้องการให้มีการตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เดียวกันคาโนวาลส์ก็พยายามให้มีการปฏิรูปในคิวบา โดยมีการตั้งสภาท้องถิ่นและสภาการปกครองขึ้นโดยการเลือกประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาทำหน้าที่บริหาร ทั้งยังเปิดโอกาสให้ชาวคิวบาเข้ารับราชการ สามารถกำหนดงบประมาณประจำปีและเก็บภาษีโดยตนเอง ซึ่งก็เป็นที่พอใจแก่ชาวคิวบาเป็นอันมาก

อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปที่เกิดขึ้นในคิวบานั้นล่าช้ากว่าที่จะควรเป็น ทั้งนี้ เพราะถูกแทรกแซงจากทางฝ่ายทหารภายใต้การนำของนายพลลูว์เลอร์ และถูกสกัดกั้นจากสหรัฐอเมริกา และในช่วงระยะเวลาดังกล่าวคาโนวาลส์ได้ถูกลอบและสังหารเสียชีวิตในเดือนกันยายน ค.ศ. 1897 ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึงตกอยู่กับซากาสต้าอีกครั้ง ภายใต้การนำของพรรคเสรีนิยม รัฐบาลสเปนจึงเริ่มนโยบายผ่อนปรนต่อคิวบาและประกาศที่จะให้คิวบามีการปกครองตนเอง ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1897 จึงมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญทั้งในคิวบาและเปอร์โตริโก ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้อาณานิคมทั้งสองแห่งมีการปกครองตนเองยกเว้นกิจการที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศ ยุคใหม่ของคิวบาและเปอร์โตริโกได้เริ่มอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1898

ความขัดแย้งระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกา

ถึงแม้ว่าคิวบาจะได้รับอำนาจในการปกครองตนเองแต่ก็ยังคงมีขบวนการที่ต้องการให้คิวบาได้รับเอกราชอย่างแท้จริง ขบวนการดังกล่าวต้องการให้มีการแทรกแซงทางการเมืองจาก

---

¹⁴Rhea Marsh Smith. *Spain : A Modern History*, p. 380.

สหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะในเวลานั้นหนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริกายังคงโจมตีนโยบายของสเปนที่มีต่อคิวบา นอกจากนี้ ยังได้เกิดเหตุการณ์ขึ้น 2 เหตุการณ์ซึ่งก่อความไม่พอใจให้แก่ชาวอเมริกันเป็นอย่างมาก คือ ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1898 วิลเลียม แลนดอล์ฟ เฮริสต์ (William Randolph Hearst) แห่งนิตยสาร **New York Journal** ได้พิมพ์จดหมายส่วนตัวของ **โลเม** (Enrique Dupuy de Lôme) เอกอัครราชทูตสเปนประจำสหรัฐอเมริกา ซึ่งจดหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกขโมยไปจากไปรษณีย์ในกรุงฮาวานาโดยพวกกบฏชาวคิวบา ข้อความในจดหมายฉบับดังกล่าวได้วิจารณ์ **ประธานาธิบดี แมคคิลเล** (McKinley) ว่าเป็นคนอ่อนแอและชอบการประจบประแจง นักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันต่างก็วิจารณ์จดหมายฉบับดังกล่าวว่าเป็นการดูถูกประธานาธิบดีอเมริกัน ดังนั้น โลเมจึงได้ถูกบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งแต่ก็ไม่สามารถลดความบาดหมางระหว่างสหรัฐอเมริกา กับสเปนลงได้ หลังจากนั้นในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1898 **เรือบเมน** (Maine) ซึ่งถูกส่งไปยังฮาวานา ถูกลอบวางระเบิดและจมลงในอ่าวเมืองฮาวานา มีลูกเรือเสียชีวิต 262 คน ชาวอเมริกันที่รักชาติต่างก็กล่าวหาสเปนและต้องการให้สเปนแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในเวลาต่อมาได้มีการกู้ซากเรือขึ้นมาเพื่อหาสาเหตุของการระเบิดแต่ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการระเบิดขึ้นจากภายในหรือภายนอก

ความขัดแย้งในกรณีเรือบเมนทำให้มติมหาชนในสหรัฐอเมริกาทำการต่อต้านสเปนอย่างรุนแรงแต่การเจรจาอย่างน่าเบื่อหน่ายของรัฐบาลทั้งสองยังคงดำเนินอยู่ต่อไป ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1898 **วูดฟอร์ด** (Woodford) เอกอัครราชทูตอเมริกันประจำกรุงมาดริดได้รับคำสั่งให้สืบหาความจริงว่าสเปนเห็นด้วยกับข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาหรือไม่ในการที่จะให้ขยายระยะเวลาของการสงบศึกชั่วคราวกับพวกกบฏคิวบาออกไปจนถึงวันที่ 1 ตุลาคม และสเปนพร้อมที่จะปิดค่ายกักกันชาวคิวบาในทันทีหรือไม่ ถึงแม้ข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาก็จะไม่ใช้คำขาดที่ยื่นต่อรัฐบาลสเปนก็ตาม แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสหรัฐอเมริกาเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อเป็นการปูทางไปสู่สงครามระหว่างประเทศทั้งสอง รัฐบาลสเปนจะไม่ยินยอมต่อข้อเรียกร้องใด ๆ ที่จะทำให้รัฐบาลสเปนต้องยอมรับฐานะของพวกกบฏคิวบา ส่วนมติมหาชนชาวสเปนนั้นก็ไม่ค่อยเห็นด้วยที่จะให้มีการพักรบต่อพวกกบฏแต่ก็เห็นด้วยกับการปิดค่ายกักกันในคิวบา อย่างไรก็ตาม ในเดือนเมษายนรัฐบาลสเปนได้สั่งให้มีการพักรบต่อพวกกบฏคิวบา หลังจากนั้น ซากาสต้าได้ขอคำแนะนำและขอเสียงสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจในยุโรปแต่ซากาสต้ากลับได้รับความผิดหวังเพราะประเทศมหาอำนาจในยุโรปยังคงต้องการให้สเปนดำเนินการเจรจากับสหรัฐอเมริกาอยู่อีกต่อไป สถานการณ์ในขณะนั้นจึงเท่ากับว่าสเปนขาดเสียงสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจในยุโรป

ประธานาธิบดีแมคคิลเลได้เตรียมแถลงการณ์ต่อรัฐสภาเมื่อได้รับข่าวว่าสเปนสั่งให้มีการหยุดพักรบในคิวบา ต่อมาประธานาธิบดีก็ได้ขอมติสนับสนุนจากรัฐสภาว่าประธานาธิบดีควรเป็นผู้มีอำนาจในการใช้กำลังทหารในกรณีความจำเป็นที่จะทำให้เกิดความสงบขึ้นในคิวบาและรัฐสภาสหรัฐอเมริกาก็ลงมติให้เป็นไปตามคำขอของประธานาธิบดีแมคคิลเล ในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1898 รัฐสภาก็ได้ประกาศให้คิวบาเป็นประเทศเอกราช และให้สเปนถอนทหารออกจากคิวบา โดยรัฐสภาได้ให้อำนาจแก่ประธานาธิบดีในการใช้อำนาจให้เป็นไปตามมติของรัฐสภา

สงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับสเปน (Spanish-American War)

ภายหลังจากที่ได้มีการประกาศรับรองเอกราชของคิวบาแล้วสหรัฐอเมริกาได้ส่งกองทหารอาสาสมัคร จำนวน 28,000 คน เข้าไปในคิวบา เพื่อทำสงครามกับกองทัพสเปนซึ่งมีจำนวนประมาณ 200,000 คน สงครามได้กระทำกันทั้งทางบกและทางทะเลด้วยระยะเวลาอันสั้นและสหรัฐอเมริกาเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะในทุกสมรภูมิ ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้ส่งกองทหารไปยังหมู่เกาะฟิลิปปินส์ภายใต้การนำของนายพลเรือตรี (Admiral George Dewey) สเปนซึ่งมีขีดความสามารถในการรบที่ต่ำกว่าต้องยอมจำนนต่อสหรัฐอเมริกาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1898 ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1898 ก็ได้มีการทำสนธิสัญญาสงบศึกปารีส (Treaty of Paris) ซึ่งถือได้ว่าเป็นความตกต่ำของสเปนและยังเป็นการล่มสลายของจักรวรรดิสเปนที่เคยยิ่งใหญ่มาในอดีต สเปนต้องถอนตัวออกจากคิวบาและต้องยกเปอร์โตริโก กวม (Guam) และฟิลิปปินส์ให้แก่สหรัฐอเมริกา¹⁵

การเมืองสเปนภายหลังวิกฤตการณ์คิวบา

การเมืองสเปนภายหลังวิกฤตการณ์คิวบายุติลงแล้ว **ซากาสต้า** ยังคงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพรรคเสรีนิยมจนถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 1899 ภายหลังจากนั้น **ซิลวีลา** (Silvela) หัวหน้าพรรคอนุรักษนิยมคนใหม่จึงเข้ารับตำแหน่งแทน รัฐบาลใหม่ต้องเผชิญปัญหาทางด้านการศึกษา การทำหายอำนาจของรัฐบาลกลางในคาตาลันเนีย และการทำหายอำนาจทางการเมืองจากพรรคสหชาติ (National Union) พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ภายใต้การนำของ **คอस्ता** (Joaquin Costa) และ **อัลบา** (Santiago Alba) แต่รัฐบาลอนุรักษนิยมก็สามารถประสบผลสำเร็จในการปฏิรูปสังคมและการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

¹⁵Henry Kamen. *A Concise History of Spain*, p. 138

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1901 พรรคเสรีนิยมภายใต้การนำของซากาสต้าได้เป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาอีกครั้ง ปัญหาที่รัฐบาลเสรีนิยมต้องเผชิญคือ ปัญหาการต่อต้านศาสนจักร ปัญหาสังคมและปัญหาการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะปัญหาการต่อต้านศาสนจักรเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากการปฏิวัติฝรั่งเศส และเพื่อเป็นการเอาใจฝ่ายต่อต้านศาสนจักรรัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายเพื่อเก็บภาษีสินค้าที่ผลิตจากสำนักชี (Convents) และได้มีการจำกัดจำนวนพระที่จะมาเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับมัธยมลง ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1901 ได้มีการประกาศใช้กฎหมาย Law of Associations เพื่อให้ศาสนาทุกศาสนาเข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมาย Common Law โดยทุกศาสนามีเวลา 6 เดือนที่จะต้องมาจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ออกมาเพื่อเอาใจต่อพวกต่อต้านศาสนจักรเช่นเดียวกับกฎหมายที่เกี่ยวกับภาษี

ส่วนปัญหาในคาตาลเนียได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นทำให้รัฐบาลต้องประกาศกฏอัยการศึก (Martial Law) ในเมืองบาร์เซโลนา เพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการนัดหยุดงานในปี ค.ศ. 1902

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1902 พระเจ้าอัลฟองโซ่ที่ 13 ทรงบรรลุนิติภาวะ ดังนั้นพระนางมาเรีย คริสตินา พระราชมารดาจึงทรงหมดภาระหน้าที่ในตำแหน่งองค์ผู้สำเร็จราชการ¹⁶

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5
ให้นักศึกษาบอกถึงความเจริญทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าอัลฟองโซ่
ที่ 12

สรุป

สเปนในยุคที่ผ่านมาเป็นยุคแห่งการแข่งขันกันขึ้นเป็นผู้นำโดยเฉพาะการแข่งขันระหว่างคาโนวาส หัวหน้าพรรคคอนนุร์กซ์นิยมกับซากาสต้าหัวหน้าพรรคเสรีนิยม คาโนวาสเป็นนักการเมืองที่ไม่ยอมมองปัญหาในอดีตเพื่อจะนำมาเป็นอุทาหรณ์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนซากาสต้าก็เป็นนักฉวยโอกาสผู้ต้องการต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปัญหาเว้นแต่ว่าปัญหานั้นสามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ทั้งคาโนวาสและซากาสต้าต่างก็หาประโยชน์จากการโกงทุกชนิดที่จะทำให้เขาทั้งสองจะได้รับเสียงส่วนใหญ่ในสภา หรือการทำให้พรรคคอนนุร์กซ์นิยมหรือพรรคเสรีนิยมได้

¹⁶Rhea Marsh Smith, *Spain : A Modern History*, p. 383-394.

หมุนเวียนกันเข้ามามีอำนาจ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะทำให้เสียระบบการเมืองและระบบการเป็นผู้
นำที่ดี คณะรัฐมนตรีแต่ละคณะก็ได้ปล่อยปละละเลยในเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชนโดยมุ่งที่
จะหาประโยชน์ใส่ตัวเองและพรรคพวกจึงทำให้อุดมคติที่จะนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
ต้องหมดไปซึ่งจะส่งผลลัพท์ต่อความเสียหายของประเทศ ดังตัวอย่างเช่นความคิดในการตั้ง
อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ทำให้พรรคการเมืองทั้งสองพรรคเลื่อนการให้อำนาจในการปกครองตนเอง
แก่ทั้งคิวบาและฟิลิปปินส์ออกไป ซึ่งจะเป็นหนทางนำไปสู่สงครามระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกา
ในเวลาต่อมา ภายในประเทศสเปนเองนักการเมืองได้ละเลยปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นโดยพยายาม
ดึงอำนาจเอาไว้กับส่วนกลางให้มากที่สุดจนก่อให้เกิดวิญญานแห่งความรักในท้องถิ่นของตนเอง
ขึ้นดังเช่นกรณีที่เกิดขึ้นในจังหวัดบาสก์และคาตาลเนีย ทางด้านเศรษฐกิจนั้นก็เริ่มตกต่ำลง
เรื่อย ๆ การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจก็ประสบผลสำเร็จเพียงเล็กน้อย องค์การกรรมกรเริ่มมี
การจัดตั้งขึ้นซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อปัญหาสังคมโดยการเรียกร้องขอความเป็นธรรม
ของกลุ่มกรรมกร สเปนกำลังรอความหวังสำหรับคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาของประเทศ
และกอบกู้ชื่อเสียงที่เสียไปจากสงครามกับสหรัฐอเมริกาให้กลับคืนมา ทั้งนี้เพราะสงคราม
กับสหรัฐอเมริกาก็เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความอ่อนแอของประเทศสเปน

การประเมินผลท้ายบท

1. จงกล่าวถึงสาเหตุแห่งการเกิดและการล่มสลายของสาธารณรัฐที่ 1
2. จงกล่าวถึงสาเหตุและผลของสงครามระหว่างสเปนกับสหรัฐอเมริกาที่เกิดขึ้นในปี

ค.ศ. 1898